

ВИСВІТЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИМИ ЗМІ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНСЬКОГО МИРОТВОРЧОГО КОНТИНГЕНТУ (2004–2006 рр.)

На основі аналізу публікацій військових засобів масової інформації за 2004–2006 рр. виділені й систематизовані напрямки висвітлення морально-психологічного забезпечення підготовки українського миротворчого контингенту. Зроблені практичні рекомендації щодо подальшого розкриття даної теми військовими засобами масової інформації.

Ключові слова: військові засоби масової інформації, морально-психологічне забезпечення, український миротворчий контингент, напрямки висвітлення.

The directions of moral and psychological providing maintenance Of Ukrainian Peaceful Forces have been distinguished and systematized on the base of military publications analysis on period 2004–2006. The practical recommendations offered by the author for using by military mass media are shown.

Key words: military mass media, moral psychological providing, Ukrainian peacemaking contingent, branches of investigation.

Одним із дієвих засобів у системі морально-психологічного забезпечення є військові друковані та електронні засоби масової інформації, які активно висвітлюють діяльність українського миротворчого контингенту, починаючи з 1992 р. після затвердження Верховною Радою України Постанови “Про участь батальйонів ЗСУ в Миротворчих Силах ООН у зонах конфліктів на території колишньої Югославії”. З того часу близько 28 тис. військовослужбовців Збройних Сил України взяли участь у міжнародних миротворчих операціях на Балканах, у Східній Славонії, Македонії, Боснії та Герцеговині, Косово, Сьєрра-Леоне, Кувейті,

Підлісний Андрій Романович, кореспондент-організатор, Львівський ордена Червоної Зірки інститут Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного Національного університету “Львівська політехніка”, м. Львів.

Лівії, у Республіці Ірак та інших країнах [1, 2]. Особливо активізувалася робота військових ЗМІ із введенням в Ірак 5-ї окремої механізованої бригади українського миротворчого контингенту. Згідно з “Концепцією морально-психологічного забезпечення, підготовки та введення операцій (бойових дій) ЗСУ” систему морально-психологічного забезпечення становить сукупність функціонально пов’язаних сил і засобів, технологій і методик впливу на свідомість та поведінку військовослужбовців, захист їх психофізіологічних властивостей, реабілітацію психотравмованих [3–6]. Досягненню цієї мети значною мірою сприяє робота військових ЗМІ.

До цього часу не було проведено аналізу висвітленого військовими ЗМІ матеріалу на дану тему і відсутні відповідні практичні рекомендації щодо подальшої роботи в цьому напрямку, що і стало проблемою нашого дослідження. *Метою статті* є аналіз основних сучасних вимог щодо висвітлення морально-психологічної підготовки особового складу та існуючих напрямків підготовки миротворчого контингенту у військових ЗМІ з метою активізації їх ролі.

Актуальність роботи полягає в тому, що вперше проведено дослідження висвітлення військовими ЗМІ ролі морально-психологічної підготовки військовослужбовців під час дій з виконання миротворчих завдань.

В інформаційно-пропагандистській і виховній роботі велику роль відіграють військові ЗМІ. Вони в силу своєї оперативності і цілеспрямованості впливу найбільш ефективно сприяють формуванню необхідного морально-психологічного стану. Так, у США для цього широко застосовується розгалужена мережа радіо- і телевізійних станцій, використовуються сучасні канали зв’язку [8]. Система радіо- і телеінформування американських військ тільки в Європі включає дев’ять радіостанцій і чотири телестудії. Додатково до цього форсовано вводиться кабельне телебачення. За оцінкою спеціалістів ЗМІ, короткий відеосюжет впливає на свідомість військовослужбовців значно ефективніше, ніж велика стаття чи виступ. Крім цих ЗМІ, командування армії

США особливу увагу приділяє пресі. Якщо апарат збройних сил постачає матеріали у більш ніж 2500 газет, які виходять у США, то відповідно певна частина з них доходить і до американських миротворчих підрозділів. У США тільки Міністерство оборони випускає більше 20 журналів, а у видах збройних сил їх виходить близько 80. Їх метою серед іншого є підтримка високого морального духу військовослужбовців, виховання і підтримка бойового духу, волі до перемоги, почуття власної гідності, відданості військовому обов'язку та національному прапору.

У ході виконання завдань у зоні відповідальності характер інформації стає більш системним, раціональним. Вузькоспрямоване інформаційно-пропагандистське забезпечення переходить на оперативні форми проведення. До особового складу доводиться інформація, що пов'язана зі змінами у бойовій обстановці, найбільш ефективними способами виконання завдань. На цьому етапі висвітлюється передовий досвід бойової діяльності, популяризуються кращі військовослужбовці.

Необхідно враховувати, що існуючі засоби інформаційного забезпечення, штатна радіо- та телеапаратура в районах застосування миротворчих підрозділів, як правило, не забезпечують впевненого прийому сигналів з України. Радіоприймачі “Маяк” та “Інтеграл” забезпечують отримання лише україномовних сигналів радіостанцій “Бі-Бі-Сі”, “Голос Америки”, “Вільна Європа” [7].

Використовувалися можливості супутникового телебачення (Перший Національний канал УТ-1, канали російського телебачення, а також країни перебування), інформаційної мережі Інтернет, особливо офіційного сайту Міністерства оборони України. Для ілюстрації зростаючого авторитету українських миротворців проводилися записи сюжетів каналів телебачення (особливо теленовин) з інформацією про дії сил ООН. Вони використовувалися для розвитку впевненості військовослужбовців у своїх діях, діях товаришів і роботі техніки.

З метою активізації морально-психологічного забезпечення використовували роботу ротних бібліотек; випуск радіо- та фотогазет; проведення першості підрозділів із волейболу, футболу, шахів і шашок; задоволення релігійних потреб віруючих військовослужбовців; демонстрацію художніх та відеофільмів.

Проведений аналіз публікацій у військових друкованих ЗМІ з 2004 р. по 2006 р. із тематики миротворчості показав, що можна виділити та систематизувати наступні напрямки висвітлення морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення операцій українського миротворчого контингенту:

- високі військово-професійні якості при виконанні миротворчих завдань;

- високі морально-психологічні якості військово-службовців при наданні гуманітарної допомоги;

- психологічна стійкість особового складу у складних, непередбачуваних обставинах;

- особливості інформаційно-пропагандистського забезпечення і культурно-виховної роботи з особовим складом;

- роль капеланів у морально-психологічному забезпеченні українського миротворчого контингенту в Іраку;

- питання профілактики психогенних захворювань та психологічної реабілітації учасників миротворчих дій.

Найбільш повно представлено перший напрямок як основний у миротворчих діях. Військові ЗМІ висвітлювали високі військово-професійні якості і психологічну стійкість військовослужбовців при виконанні завдань у складних обставинах майже у кожній статті, показували зразкове виконання завдань миротворчими підрозділами: ведення спостережень, патрулювань, організацію охорони важливих об'єктів, розмінування місцевості, організацію і ведення переговорів тощо. Максимально це висвітлювалось у репортажах із місця подій та в інтерв'ю з учасниками миротворчих дій. Авторами статей підкреслюється достатньо високий рівень морально-психологічної

підготовки миротворчого контингенту, його готовність виконувати завдання в екстремальних умовах, у тому числі у відриві від підрозділу, розуміння значення виконання завдань, переконаності в їх правильності, свідомого ставлення до мети і завдань миротворчої діяльності.

Другим напрямком висвітлення морально-психологічної підготовки українського миротворчого контингенту військовими ЗМІ був показ високих моральних принципів, втілення ідей гуманізму і норм загальнолюдської моралі при наданні гуманітарної допомоги місцевому населенню. Військова преса постійно висвітлювала гуманітарну складову української місії, а також розповідали про приклади високого гуманізму окремих військовослужбовців у наданні медичної допомоги, рятуванні місцевих жителів у надзвичайних ситуаціях, організацію шефської допомоги дитячим садкам, школам тощо.

Військові ЗМІ на прикладах показували психологічну стійкість військовослужбовців, їх здатність діяти у небезпечній обстановці, психологічну готовність людей до виконання завдань та прояву всіх своїх можливостей, знань, навичок і вмінь в екстремальних умовах пустельного клімату. Високий рівень психологічної підготовки найповніше ЗМІ висвітлювали на прикладах успішного ведення переговорів в Іраку з місцевими релігійними угрупованнями, коли обставини і подальший розвиток подій був цілком непередбаченим і загрозливим.

Значно менше уваги військові ЗМІ приділяли висвітленню такої гострої проблеми, як реабілітація військовослужбовців, котрі виконували миротворчі завдання. Якщо в арміях іноземних держав вже впроваджені спеціальні програми реабілітації миротворців, то в ЗСУ подібна програма тільки розробляється.

Питанням психогенних захворювань військовослужбовців, які виконували миротворчу місію, військові друковані ЗМІ почали приділяти увагу фактично тільки в останній час. Це пояснюється соціальною гостротою

питань, їх нерозв'язаністю з погляду медичного забезпечення і слабкою законодавчо-правовою базою.

Однак друковані ЗМІ недостатньо висвітлювали проблеми соціального захисту учасників миротворчих дій. Хоча з'являлись окремі статті у журналах “Військо України” і “Камуфляж”, в яких серед іншого мова йде про забезпечення квартирами військово-службовців, виплату компенсацій пораненим та ін. Показовою є публікація журналом “Військо України” в рубриці “Право” інформації про пільги, які поширюються на учасників бойових дій.

Також недостатньо уваги приділяли ЗМІ висвітленню інформаційно-пропагандистського забезпечення, роз'ясненню причин, характеру і мети участі нашої країни та її військових формувань у миротворчих операціях. Водночас ЗМІ достатньо висвітлювали заходи культурно-виховної роботи з особовим складом, розповідали про те, як проводять військовослужбовці час, вільний від виконання миротворчих завдань. Суттєвими позитивними чинником у морально-психологічному забезпеченні, а саме у військово-соціальній роботі, були встановлення постійного поштового зв'язку, організація пільгового телефонного зв'язку із сім'ями військовослужбовців миротворчих підрозділів.

У вирішенні проблеми морально-психологічної підготовки і забезпечення військовослужбовців миротворчого контингенту позитивну роль відіграли військові священики-капелани. ЗМІ опублікували декілька інтерв'ю з капеланами, котрі працювали в Іраку у складі відділу з гуманітарних питань. Отець Володимир Кошарко та ігумен Іоасаф розповіли про виконання своїх обов'язків в екстремальній обстановці. Журнал “Військо України” проаналізував діяльність інституту капеланів в арміях іноземних країн і довів необхідність такого нововведення в ЗСУ. Своєю чергою газетні публікації показали дієвість й ефективність місії капеланів в Іраку як своєрідних психологів, а також розкрили певні проблеми, з якими зіштовхнулися військові священики, передусім узаконення їх правового статусу у війську.

Таким чином, тема української миротворчості висвітлювалась як електронними, так і друкованими

ЗМІ. За період 2004–2006 рр. заслуговували на увагу передачі Центральної телерадіостудії МО України (“Нова армія” і “Територія безпеки”), передача Львівської телестудії “Камуфляж”. Найбільш показовими з погляду висвітлення морально-психологічної підготовки військовослужбовців українського миро-творчого контингенту були репортажі з Іраку спецкора ЦТРС Міністерства оборони України майора В. Волошина, а найбільш результативною була робота прес-центрів 6-ї та 7-ї бригад миротворчого контингенту в Іраку, де тривалий час виходила газета “Миротворець”.

На сьогодні існує небагато публікацій, які аналізують результативність системи морально-психологічної підготовки українських миротворців. Зокрема, у військовій пресі відсутні аналітичні статті на цю тему, хоча певні спроби висвітлення питань морально-психологічної підготовки прослідковуються у статтях Дм. Тимчука, кореспондента газети “Народна армія”, майора Ю. Каріна, колишнього начальника прес-центру 7-ї омбр в Іраку і В. Скоростецького, кореспондента газети “Армія України”. Також вимагають ширшого висвітлення проблеми психологічної адаптації миротворців та їх соціального захисту.

Загалом військові ЗМІ досягли мети морально-психологічного забезпечення підготовки особового складу, а саме: виховання і мобілізація духовної складової, яка відповідає за позитивне інформаційно-емоційне наповнення свідомості і мобілізує воїна на безумовне та гарантоване виконання завдання; організація психологічної підтримки учасників дій в екстремальних ситуаціях; активізація організаційно-діяльнісного напрямку, спрямованого на забезпечення готовності і здатності воїна виконувати обов'язки в екстремальних ситуаціях, досконало володіючи бойовими навиками, озброєнням, технікою тощо.

Як показав досвід роботи прес-центру 7-ї омбр в Іраку, найбільш дієвими і впливовими на виховання високих морально-психологічних якостей військово-службовця виявились репортажі з місця виконання миротворчих завдань. Отже, необхідно активізувати роботу спеціальних кореспондентів у цьому напрямку.

Заслуговує на увагу за своєю дієвістю та ефективністю досвід видання газети “Миротворець” в Іраку, а також відкриття електронного веб-сайту українського миротворчого контингенту. Ці засоби морально-психологічного забезпечення виявились досить впливовими і вартісні при подальшому використанні у ході виконання миротворчих завдань.

Аналіз дослідженого матеріалу дозволяє зробити *практичні рекомендації* щодо необхідності поглиблення висвітлення військовими ЗМІ матеріалів інформаційно-пропагандистського забезпечення, роз’яснення причин, характеру і мети участі нашої країни у миротворчих діях, соціальної реабілітації та дотримання пільг миротворців, а також ролі капеланів у зміцненні морально-психологічної стійкості військовослужбовців.

1. *Голопатюк Л.С.* Практичні аспекти співробітництва України з НАТО. — К.: Упр. євроатлантичної інтеграції ГШ ЗСУ, 2006. — 23 с.

2. *Гречанинов В.О., Іваненко А.М., Шпура М.І.* Нові проблеми міжнародної миротворчої діяльності України // Миротворча діяльність ЗСУ: досвід, проблеми, перспективи. — К., 2004. — 200 с.

3. Концепція морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення операцій (бойових дій) ЗСУ. — Затверджено наказом МО України від 05.05.1999 р., № 142.

4. *Алещенко В.И.* Морально-психологічне забезпечення застосування військ (сил), становлення та сутність: Навч.-метод. пос. — К.: НАО України, 1999. — 180 с.

5. *Безбах В., Дзюба М.* Зміст, завдання та організація морально-психологічного забезпечення, застосування військ (сил) // Народна армія. — 2003. — № 5. — 28 травня.

6. *Безбах В., Дзюба М.* Зміст, завдання та організація морально-психологічного забезпечення, застосування військ (сил) // Народна армія. — 2003. — № 16. — 3 червня.

7. Методичні рекомендації щодо дій підрозділів у складі сил ООН з підтримання миру в зонах військових конфліктів / За ред. Г.І. Дячука. — К.: МО України, 2004. — 87 с.

8. *Копаниця О.* Натовські “замполіти” // Військо України. — 2006. — № 5. — С. 14–15.

Надійшла до редколегії 5.05.2007 р.